Oponentský posudek na habilitační práci PhDr. Jiřího Šubrta, Ph.D.

Název práce: Aurelius Augustinus: Vyznání, I–IX, Confessiones, I–IX, úvodní studie, překlad a poznámky

Předložená práce má rozsah 246 číslovaných tiskových stran, které zahrnují titulní stránku a obsah (2 s.), úvodní studii (37 s.), překlad 1.–9. knihy Augustinových *Vyznání* s rozsáhlými historickými a teologickými komentáři v poznámkách pod čarou (187 s.) a bibliografii (20 s.). Práce nemá abstrakt ani summary. V minulém roce vyšla práce tiskem v podobě rozšířené o latinský text předlohy: Aurelius Augustinus: *Vyznání, I–IX. Confessiones, I–IX*. Úvodní studie, překlad a poznámky J. Šubrt. Praha: Oikoymenh, 2019.

1. Úvodní studie

Úvodní studie nadepsaná „*Grande profundum*. Hledání vlastní identity v Augustinových *Vyznáních*" se velmi podrobně a fundovaně zaměřuje na formální literární charakteristiku *Vyznání*. Sestává ze šesti nečíslovaných kapitol. První z nich se zabývá problematikou literární soudržnosti díla. Shrnuje názory badatelů na vztah autobiografické části (knihy 1–9) a exegeticko-filozofické části *Vyznání* (knihy 10–13) a upozorňuje na prvky, které utvářejí vazby obou částí a posilují literární jednotu textu.

Druhá kapitola pojednává o problematice žánru. Šubrt v ní podrobně rozebírá argumenty badatelů pro zařazení *Vyznání* buď do autobiografického, nebo do protreptického žánru („protreptikos" je povzbuzení či pobídka ke změně života) a zvažuje protiargumenty. Proti interpretaci díla jako autobiografie hovoří, že tento žánr ve starověku neexistoval a je teprve výtvorem moderní doby; proti chápání *Vyznání* jako protreptiku hovoří množství autobiografického materiálu. Šubrt nakonec dochází k závěru, že autobiografie a protreptikos se nemusejí vylučovat, neboť jde o různé perspektivy žánrové klasifikace. Autobiografie postihuje spíše tematickou rovinu díla, zatímco protreptikos jeho komunikační cíl.

Autor práce se zřejmě přiklání spíše k badatelům, kteří chápou *Vyznání* jako autobiografii, a proto se v následujících dvou kapitolách podrobněji zabývá možnostmi autobiografické interpretace tohoto díla. V páté kapitole pak upřesňuje, že Augustinova *Vyznání* zapadají nejlépe do specifického poddruhu autobiografie, který se označuje jako „konfesionální" a jehož charakteristickou strukturou je monolog vyznávajícího se subjektu obracejícího se k Bohu ve 2. os., který ponechává primárního adresáta (čtenáře) v roli pouhého svědka tohoto vnitřního rozhovoru. Šestá kapitola podává přehled badatelských názorů na problematiku implikovaného („imanentního") čtenáře Augustinových *Vyznání*.

Šubrt explicitně neodůvodňuje, proč překládá pouze prvních devět kapitol *Vyznání*. Můžeme se tedy jen domýšlet, že se rozhodl prezentovat pouze ryze autobiografickou část spisu. Tato

volba však není v souladu s pojetím úvodní studie, která se zaměřuje výhradně na literární stránku tohoto Augustinova díla. Čtenář je podrobně seznámen s odbornými diskusemi o literárním žánru spisu a s úskalími žánrové interpretace tohoto díla, jehož textovou ani literární integritu nelze zpochybnit, avšak je mu odepřena možnost osobně se konfrontovat s úplnou realitou tohoto literárního celku. Pokud bylo Šubrtovým cílem prezentovat pouze autobiografickou část *Vyznání* proto, že jeho zájem mířil k autorově reinterpretaci smyslu své životní cesty, pak by bylo určitě vhodnější do úvodní studie zahrnout i pojednání poskytující historický rámec Augustinových úvah, tj. nějaký výklad o Augustinově kritické biografii, jejích pramenech a pozici *Vyznání* mezi nimi. Je sice nutno přiznat, že tato historická témata se rozebírají v poznámkách k překladu, ale domnívám se, že by takovéto rozšíření úvodní studie napomohlo koncepční ucelenosti práce.

2. Překlad

2.1 Celkové zhodnocení

Šubrtův překlad prvních devíti knih Augustinových *Vyznání* je velmi zdařilý. Jeho jazyk je vyzrálý. Augustinovy rozsáhlé periody překladatel dělí do kratších souvětí a pracuje dovedně s transformací sledu vět, slovosledu a větné struktury i s dalšími prostředky textové koheze, takže výsledný překlad je koherentní a čte se relativně plynule. Ve srovnání s originálem překlad působí poněkud mnohomluvným dojmem, což je dáno zhuštěným a koniciním charakterem latinské periody, kterou autor v zájmu jasnosti „rozmělňoval" nejen rozdělením do více vět, ale také rozvedením jejích substantivních propozic. Zároveň tuto transformační strategii můžeme ocenit jako záměrnou hru se stylistickými kódy, která staví na správném předpokladu, že prestižní vzdělanecký styl latinské periody budující dojem výrazové přesnosti pomocí syntaktických a slovosledných prostředků je v českém stylu ekvivalentní plynulé lineární struktuře více vět se vzájemnými referencemi pomocí opakování a prostředků spíše sémantických, jehož prestižní charakter je odkázán na dodržování morfologického standardu a na lexikální bohatství.

Příklad sémantického rozvinutí (*Conf.* VII 6,9; s. 163)

- His itaque auditis et creditis – talis quippe narraverat – omnis illa reluctatio mea resoluta concidit, et primo Firminum ipsum conatus sum ab illa curiositate revocare…
- Když jsem vyslechl tento příběh, o jehož věrohodnosti nebylo vzhledem k osobě vypravěče pochyb, všechno moje zdráhání se rozplynulo a zmizelo a snažil jsem se především vyléčit samotného Firmina z jeho zvědavé touhy nahlédnout do budoucnosti.

2.2 Připomínky k některým chybným překladatelským řešením

Navzdory tomu, že překlad jako celek hodnotím jako výborný, chtěl bych upozornit na některá místa, kde se obecně nutná a vítaná překladatelská licence poněkud vymkla kontrole a narušila významovou stavbu textu.

V *Conf.* II 3.8 (s. 65) Šubrt přeložil spojení „spes litterarum" poněkud zavádějícím aktualizujícím ekvivalentem „naděje v mou akademickou kariéru". Tato volba rušivě zasazuje děj do neodpovídajícího kulturního kontextu dnešní vysokoškolské profese, takže bych dal přednost neutrálnějšímu překladu, např. „naděje na dosažení skvělého vzdělání".

V *Conf.* III 2,4 (s. 74) je překladatelskou volbou narušen proud Augustinova sebeobviňování: „Já ubožák jsem si tehdy ale liboval v zármutku [...] Vystoupení herců se mi líbilo o to víc a tím silněji na mě zapůsobilo, když mě dohnalo k slzám. Je však něco divného na tom, zachvátí-li nešťastnou ovci z tvého stáda, jež se zaběhla a není ochotna snášet tvůj dohled, odporná prašivina?" Toto přerušení způsobila nevhodná stylizace posledního souvětí do formy obecné úvahy ve 3. osobě. V latinském textu však Augustinus touto metaforou nadále hovoří konkrétně o sobě (Quid autem mirum, cum infelix pecus aberrans a grege tuo et impatiens custodiae tuae turpi scabie foedarer?). Vhodnější překlad by byl např.: „Bylo se však čemu divit, že mne, tuto nešťastnou ovci z tvého stáda, [...] zachvátila...?"

V *Conf.* III 6,11 (s. 80) vede překlad k překroucení smyslu biblické narážky v předloze: „Kde jsi tehdy byl, jak daleko ode mě? Bloudil jsem daleko od tebe a nedostávalo se mi ani těch slupek, jimiž bych krmil vepře." Augustinus se zde ztotožňuje s marnotratným synem z evangelního podobenství (*Lk* 15,16, jak Šubrt správně poznamenává pod čarou). V tomto příběhu však přece nejde o to, že by marnotratný syn neměl čím krmit vepře, nýbrž o to, že trpí hlady a ani potrava, kterou u svého pána krmí vepře, mu není dostupná (Et longe peregrinabar abs te exclusus et a siliquis porcorum, quos de siliquis pascebam). Lepší by proto bylo překládat „Bloudil jsem v dáli odříznut od tebe i od těch slupek, jimiž jsem krmil vepře."

3. Korekce objevených drobných věcných chyb

Na s. 56 v pozn. 219 se rétorická technika „éthopoia" označuje chybně jako „ethopopoia".

Na s. 66, pozn. 16 autorova formulace předpokládá rozlišení mezi starou Akademií a platonismem, které však nelze oddělit.

Chybný ekvivalent v *Conf.* IV 12,18; (s.102): Ecce ubi est, ubi sapit veritas? – Kde se však nachází moudrost [správně: pravda]? Kde ji lze ochutnat?

4. Závěr

V posudku jsem uvedl některé sporné body předloženého habilitačního spisu. Z hlediska koncepce práce jsem konstatoval jistý nesoulad mezi tematickým zaměřením úvodní studie výhradně na formální stránku celých *Vyznání* a rozhodnutím přeložit pouze část Augustinova

textu. Bylo po mém soudu vhodné, aby autor podal argumenty, proč překládá pouze prvních devět knih *Vyznání*, a přizpůsobil tomuto rozhodnutí obsah úvodní studie.

Za formální nedostatek pokládám, že práce, která není pouze uměleckým dílem, nýbrž obsahuje také vědeckou studii, postrádá abstrakt či summary.

Silnou stránkou práce je jazykové vyzrálý, jasný a čtivý překlad prvních devíti knih Augustinových *Vyznání* opatřený podrobnými a rozsáhlými výkladovými poznámkami o historických a teologických souvislostech jednotlivých míst, které shrnují současný stav bádání o komentovaných tématech a problémech. Proto habilitační práci **doporučuji** k dalšímu řízení.

V Praze, dne 7. 2. 2020

[redacted]

doc. PhDr. Jiří Pavlík, Ph.D.